

Sağlık Hizmetlerinde Tanıtım ve Bilgilendirme Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik BİLGİ NOTU

“Tıbbi bilgimi hastaların yararı ve sağlığın geliştirilmesi için paylaşacağıma... Ant içerim”¹

Sağlık Bakanlığı, Sağlık Hizmetlerinde Tanıtım ve Bilgilendirme Faaliyetleri Hakkında Yönetmeliği 29.7.2023 tarihli Resmi Gazete’de yayımlayarak yürürlüğe koymuştur.

Yönetmelik, sağlık ile ilgili olarak kişi ve kuruluşların, dışa yönelik her türlü tanıtım, bilgilendirme faaliyetlerinin sınırlarını, denetimini ve yaptırımlarını göstermektedir. Yönetmelikte sayılan ilkelerin birçoğu, hukuksal normlarda ve meslek etiği kurallarında bulunan ve yürürlükte olan kurallardır.²

Bilgi notumuzda, alan ile ilişkili normlar ışığında Yönetmeliğin temel özelliklerine dair özet bilgiler aktarılacaktır. Kanımızca Yönetmeliğin geliştirilmesi ya da değiştirilmesi gereken hükümlerine de yer yer değinilecektir.

I- Genel Bilgiler

- 1- Sağlık meslek mensuplarını, sağlık kuruluşlarını, sağlık alanında tanıtım, reklam yapan kurum ve kişileri kapsamaktadır. (Kamu sağlık kuruluşları kapsamında sayılmamıştır),
- 2- Sağlık alanında tanıtım ve bilgilendirme faaliyetlerinin sınırları gösterilmektedir.
- 3- Sağlık alanında her türlü reklamın (açık ya da örtülü), kim tarafından yapılırsa yapılsın yasak olduğu belirtilmektedir
- 4- Yönetmelik kapsamındaki faaliyetlerin hukuka uygun olabilmesi için;
  - Sağlığı koruyucu ve geliştirme amacına yönelik olması.
  - Tıbbi deontoloji³ ve varsa her sağlık mesleğine ilişkin mesleki etik kurallara ve “genel ahlaka” uygun olması
  - sunmaya yetkili olunan sağlık hizmeti ile ilgili olması.
- Yanıltıcı, aldatıcı, talep ve haksız rekabet yaratıcı olmaması koşulları aranmaktadır.

Yönetmelikte yer alan “**genel ahlaka**” uygunluk şartı, belirlilik koşuluna aykırı, kişiden kişiye farklılaşan, keyfi yorum ve uygulamalara yol açabilecek niteliktedir.

¹ Dünya Tabipler Birliği Cenevre Bildirgesi/Hekimlik Andı(Bilindiği gibi kökeni Milattan Önce 5. Yüzyılda yaşamış olan Hipokrat’a bağlanan ve 2500 yıldır hekimler tarafından verilen “sözü” içeren And Dünya Tabipler Birliği tarafından güncellenerek yaşatılan bir meslek etiği düzenlemesidir.)

² Ayakta Teşhis ve Tedavi Yapılan Özel Sağlık Kuruluşları Hakkında Yönetmelik, Özel Hastaneler Yönetmeliği, Ağız ve Diş Sağlığı Hizmeti Sunulan Özel Sağlık Kuruluşları Hakkında Yönetmelik, TTB Hekimlik Meslek Etiği Kuralları, TTB Hekimler İle Sağlık Kurum ve Kuruluşlarının Elektronik Ortamlardaki Paylaşımına İlişkin Kılavuz, TDB Dişhekimlerinin Her Türlü İletişim Ortamında Yayın Yapmalarına İlişkin Kılavuz, Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Yönetmeliği

³ 1956 yılında Diş Hekimlerinin de bünyesinde yer aldığı Türk Tabipleri Birliği tarafından hazırlanmış, Sağlık Bakanlığı ile müzakere edilmiş ve Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilmiş, Cumhurbaşkanı tarafından onaylanarak 1960 yılında Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe konulmuştur. İkinci Dünya Savaşı sonrasında bütün dünyadaki pek çok ülkede Tıbbi Deontoloji Kuralları tartışılmış ve benzer hükümler uygulamaya konulmuştur.

- 5- İnternet arama motorlarına sağlık tesisleri ve hekimler tarafından kayıt yaptırılabilceği, kullanılacak anahtar kelimeler ve arama motorlarında çıkan sonuç sayfasında yer alan tüm bilgilerin Yönetmelikteki ilkelere aykırı olamayacağı ifade edilmiştir.
- 6- Görsel içerikli sponsorlu paylaşımlar yasaklanmıştır.
- 7- Başka mecralarda yapılmış olsa dahi görsel içeriklere ilişkin yapılan hasta yorumları veya teşekkür ilanı anlamına gelecek ifadelerin paylaşımı yasaklanmıştır.
- 8- Sağlık hizmetlerine yönelik olarak yürütülecek sosyal sorumluluk projeleri ve kampanyalar kapsamında yapılacak bilgilendirme faaliyetleri öncesinde Bakanlıktan izin alınması zorunlu tutulmuştur.
- 9- Yönetmeliğe aykırı bilgilendirmede bulunanlar ile bunları paylaşanların aynı derecede sorumlu olduğu ifade edilmiştir.

Görsel içerikli paylaşımların başkaları tarafından yapılmasının sorumluluğu ortadan kaldırmaması, sponsorlu veya ücret karşılığı gönderi paylaşımının yasaklanması Yönetmeliğin sosyal medyada bilgilendirme kurallarının somut uygulaması yönünden getirdiği önemli ölçütler olduğu değerlendirilmektedir.

II-Görsel İçerik Kullanımı:

Yönetmelikte, tanıtım ve bilgilendirme faaliyetlerinin sağlığı koruma ve geliştirme amacıyla yapılması düzenlenmiştir. Görsel içeriğin kullanılmasına ilişkin ifadeler, uygulamayı gösterme, belirlilik ilkesine uygunluk bakımından yeterli açıklıkta olmadığı düşünülmektedir. Bununla birlikte 2500 yıldır sürekli geliştirilen, yaşayan belge olan Hekimlik Andında “**Tıbbi bilgimi hastaların yararı ve sağlığın geliştirilmesi için paylaşacağım**” sözü konunun özüne ışık tutmaktadır. Sağlık alanında bilgi paylaşımı Anayasa'nın 127. Maddesinde düzenlenen bilim ve sanatı öğrenme, öğretme, yayma hakkı, 17. Maddesindeki kişinin maddi ve manevi varlığını koruma, geliştirme, 20. Maddesindeki özel hayatın gizliliği, 56. Maddesindeki sağlık hakkı ile yakından bağlantılıdır. Bu nedenle de uygulamayı gösteren ölçütlerin getirilmesi olağandır.

Sağlık alanında bilgilendirme ve tanıtım faaliyetlerinin en çok da kişisel verilerin gizliliği hakkı ile birlikte düşünülmesi gerekmektedir. Kişisel Verileri Koruma Kurulu, oldukça yakın tarihli bir kararında⁴ bir özel hastane ve hekim tarafından, yazılı izni alınan bir hastanın tanı ve tedavisine ilişkin bilgilerinin ve görsellerinin kullanılmasını hukuka aykırı bulmuştur. 250.000 TL idari para cezası yanında, görsellerin silinmesi, hukuka aykırı işleme faaliyetinin durdurulması, Kurul kararın yayımlanması ve ilgili üçüncü kişilere bildirilmesine karar vermiştir. Kurul kararında;

- Hastanın görsellerinin ve aldığı sağlık hizmetine ilişkin verilerinin kullanılmasına muvafakat etmesinin tek başına verilerin paylaşılmasını hukuka uygun hale getirmeyeceğini,
- Kişisel Verileri Koruma Kanunu uyarınca kişisel verileri işleme faaliyetinin hukuka ve dürüstlük kurallarının uygun olma ölçütünün, o alanla ilgili bütün hukuk normlarına ve evrensel hukuk ilkelerine uygunluk olarak anlaşılacağını, bu nedenle insan hakları, sağlık mevzuatı, meslek etiği ile ilgili bütün normların bütüncül olarak değerlendirilmesi gerektiğini,
- İşleme amacının hukuka uygun ve meşru olması, işlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olması, işlenen verilerin belirlenen amacın gerçekleştirilmesine elverişli olması, amacın gerçekleştirilmesi ile ilgisiz veya ihtiyaç duyulmayan verilerin işlenmesinin talep yaratmaya dönük örtülü reklam olduğu,

⁴ Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun 11/05/2023 gün :2023/787 nolu Kararı

- Hastalıklar konusunda toplumu bilgilendirmenin hastalara ait görsellerin kullanılması dışında alternatif yollarının bulunduğu, sağlığı koruyucu ve geliştirici bilgileri topluma vermek için hastaların görsellerinin kullanılmasının zorunlu olması hallerinde de salt bu amacı gerçekleştirecek ölçüde işleme yapılabileceğini belirtmiştir.
- Yönetmelik ekinde görsel kullanımı için tek cümleden oluşan onam formuna yer verilmiştir. Bu form 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun 6.maddesinde yer alan, sağlık verilerinin ancak açık rıza ile işlenebileceği şartını yerine getirmemektedir. Onam Metni, açık rızanın ilk unsuru olan belirli bir konuya ilişkin bilgilendirmeye dayanması gerekliliğine, yani verilerin hangi amaçla işleneceği, İşlenen kişisel verilerin kimlere ve hangi amaçla aktarılacağı, kişisel veri toplamanın yöntemi ve hukuki sebebi ve Kanunun 11 inci maddesinde sayılan diğer haklar yönünden gerekli ayrıntıları içermemektedir. Üstelik Onam Metninde yer verilen "kimliğin gizli tutulması şartıyla görselin paylaşılması" ibaresi, paylaşılacak görsellerin büyük oranda yüz bölgesine ait olacağı düşünüldüğünde onamın veriliş amacıyla da çelişmekte, hastayı yanıltmaktadır. Bu bakımdan bu form kullanılarak anılan onam nedeniyle, sağlık meslek mensuplarının ilgili kurumlar nezdinde yaptırıma uğramasına sebep olabilecektir.

Sonuç olarak, Tıp ve sağlık alanındaki bilimsel dergilerde yayınlanan makalelerde yer alan görsel kullanımında hastaların rızasının yanında, aktarılan yazılı bilginin anlaşılması için zorunlu olması, kimliğin anlaşılmasını engelleyici tedbirlerin alınması gibi ilkeler aranıyor ise, topluma dönük bilgilendirmede de o alandaki toplum sağlığının korunması geliştirilmesi amacına dönük olarak benzer ölçütlerin uygulanması gerektiği kanısındayız. Kişisel Verileri Koruma Kurulunun yukarıda özetlenen kararı da bu yönde bir uygulamanın yapılmasını zorunlu kılmaktadır

III- Bilgilendirme Faaliyetlerinin Denetimi ve Değerlendirilmesi

1. Bakanlık ve İl Sağlık Müdürlükleri basın ve yayın organları, internet siteleri üzerinden düzenli tarama yapıp aykırılıkları kayıt altına alacaktır.
2. Bilgilendirme faaliyetlerinin Yönetmeliğe uygunluğunu değerlendirmek üzere her ilde sağlık hizmetleri başkanı, başkan yardımcısı, ilgili birim sorumlusu, değerlendirmeye konu alandan bir uzman tabip, Müdürlükte ya da kamuda görevli bir avukat, il ticaret müdürlüğü temsilcisi ve kanun ile kurulmuş ilgili meslek kuruluşundan bir temsilciden oluşan "Sağlıkta Bilgilendirme Tanıtım Faaliyetleri İl Değerlendirme Komisyonu" kurulacaktır.
3. Radyo-TV kanallarına çıkan sağlık meslek mensupları, Yönetmelik ekinde yer alan halihazırda yürürlükte olan Yönetmeliğe uygun davranılacağına ilişkin bir taahhütname imzalayacaktır.
4. Radyo ve televizyon kanallarında tanıtım ve bilgilendirme yapanların faaliyetlerini incelemek üzere, ilgili uzmanlık dalından en az 3 akademisyenden oluşan "*Sağlıkta Tanıtım ve Bilgilendirme Faaliyetlerini İnceleme ve Değerlendirme Komisyonu*" kurulacaktır

IV- Yaptırımlar

- 1- Bilgilendirme kurallarına aykırı paylaşımlarda bulunan sağlık meslek mensuplarına uyarı verilmeden 1219 sayılı Kanun uyarınca doğrudan idari para cezası verileceği, ayrıca Reklam Kuruluna, ilgili meslek örgütlerine bildirimde bulunulacağı belirtilmiştir.
- 2- Sağlık tesislerine ise doğrudan yaptırım uygulanmayacak, önce iki kez uyarılacak, sonra bir yıl içinde üçüncü aykırılığın tespit edilmesi halinde üç gün süreyle faaliyeti durdurulacaktır.
- 3- Ayakta Teşhis ve Tedavi Sunulan Özel Sağlık Kuruluşları Hakkında Yönetmelik ile Özel Hastaneler Yönetmeliğinin ekinde, tanıtım kurallarına aykırılık halinde uygulanması gereken yaptırımlar hâlihazırda

düzenlenmektedir. Yönetmeliklerde benimsenen yaptırım, mesul müdürün 3 kez uyarılacağı, bir yıl içerisinde 4.tespitte 2 gün, 5. Tespitte 5 gün ilgili sağlık kuruluşunun faaliyetlerinin durdurulacağıdır. Yönetmelik hem bunlardan farklı bir yaptırım usulü benimseyerek uygulamada çelişki doğmasına elvermekte, hem de üçten sonraki ihlallerde uygulanacak yaptırımı içermeyerek bir cezasızlık alanı yaratmaktadır.

Bilginize sunulur. Saygılarımızla.

Özçelik Avukatlık Ortaklığı
Av. Ziyet Özçelik – Av. Hazal Aktepe